

АНАЛІЗ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Мельник Аліна Михайлівна,
студентка
Роганова Ганна Олександрівна,
к. е. н., доцент
Національний авіаційний університет
м. Київ, Україна

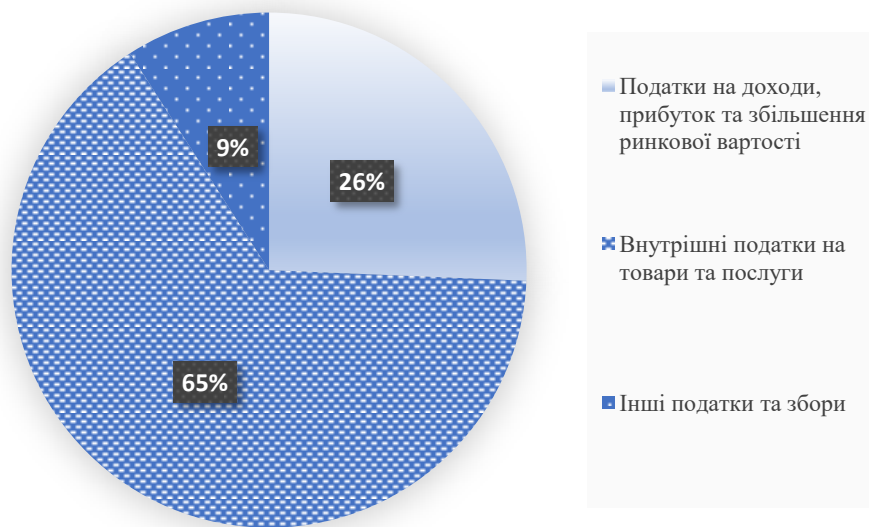
Вступ. Одним з найбільш авторитетних і необхідних важелів державного впливу на економіку країни є податки, завдяки яким акумулюються кошти бюджетів на місцевому та державному рівні [1]. Характерною особливістю податкової політики останніх років є її фіскальна спрямованість, що проявляється у збільшенні податкового навантаження [2, с. 23].

Метою роботи є дослідження структури податкових надходжень до державного бюджету України та їх вплив на податкове навантаження домогосподарств.

Матеріали та методи. Під час дослідження було використано наукові публікації провідних вітчизняних економістів, дані вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України, дані про податкові надходження до державного бюджету України за 10 місяців 2021 року. Для розв'язання поставлених завдань були використані загальні та спеціальні методи досліджень економічних процесів.

Результати обговорення. Обкладання домогосподарств прямими податками є найбільш відкритою та зрозумілою формою податкових взаємовідносин між державою і домогосподарствами та застосовується переважно у високорозвинених країнах світу. Непряме оподаткування є дещо скритим, замаскованим вилученням коштів домогосподарств і займає велику частку у доходах держави. Про це свідчать результати аналізу структури податкових надходжень до державного бюджету України за перші 10 місяців 2021 року (рис. 1).

Так, за цей час податкові надходження до бюджету склали 856425,7 млн. грн., з яких 65% складають внутрішні податки на товари та послуги. До цієї категорії надходжень держави відносяться такі непрямі податки як: акцизний податок (далі – АП) з вироблених в Україні підакцизних товарів (складає 11,9% цієї категорії); АП з ввезених в Україну підакцизних товарів (11,7); податок на додану вартість (далі – ПДВ) з вітчизняних товарів (22,9); ПДВ з імпортних товарів (53,5).

Рис. 1. Структура податкових надходжень державного бюджету України

Джерело: побудовано за даними табл. 1

Таблиця 1

**Структура податкових надходжень до Державного бюджету України
станом на 01.11.2021 р.**

№ з/п	Показник	Сума, млн. грн.	Частка, %
	Податкові надходження: разом	856425,7	100,0
1	Податки на доходи, прибуток та збільшення ринкової вартості	219747,5	25,7
1.1	Податок на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО)	109621,6	12,8
1.2	Податок на прибуток підприємств	110125,8	12,9
2	Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	43946,6	5,1
3	Внутрішні податки на товари та послуги	558923,4	65,3

3.1	АП з вироблених в Україні підакцизних товарів	66284	7,7
3.2	АП з ввезених в Україну підакцизних товарів	65664,3	7,7
3.3	ПДВ з вітчизняних товарів	128184,4	15,0
3.4	ПДВ з імпортних товарів	298790,7	34,9
4	Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	30792	3,6
4.1	Ввізне мито	29756,3	3,5
4.2	Вивізне мито	1035,7	0,1
5	Збори на паливно-енергетичні ресурси	0,5	0,0
6	Інші податки та збори	3015,7	0,4

Джерело: побудовано за даними [3]

Значну частку (майже 26%) у структурі податкових надходжень держбюджету займають податки на доходи, прибуток та збільшення ринкової вартості. До цієї категорії надходжень відносяться два прямих податки: ПДФО (49,9%) та податок на прибуток підприємств (51,1%). Як бачимо в абсолютній величині фізичні та юридичні особи сплачують майже однакову величину прямих податків.

До інших податків та зборів нами було включено: рентну плату та плату за використання інших природних ресурсів (56,5% цієї категорії), податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції (39,6%), збори на паливно-енергетичні ресурси (0,001%), інші надходження податків та зборів (3,9%).

Податкове навантаження вважається однією з базових факторів, що надають великий вплив на мотивування суб'єктів господарювання до ведення бізнесу і виконання податкових зобов'язань. Вважається, що на сьогоднішній день в Україні ступінь податкового навантаження є меншим, ніж у європейських державах. Але домогосподарствами України цей рівень сприймається як важкий і це твердження має своє відображення у результатах розрахунків, наведених у табл. 2. Найбільш значимими у складі витрат домогосподарств є такі податки як ПДФО, ПДВ, АП. Спираючись на данні Державної служби статистики України [4, с. 9], де зазначено кількість вітчизняних домогосподарств у 2021 р. (14678,1 тис.), можна з'ясувати середній

розмір податкового навантаження на домогосподарства в розрізі окремих податків (табл. 2). Середньої місячне податкове навантаження, розраховане у табл. 2 на одне домогосподарство (середній розмір якого складає 2,58 особи [4, с. 9]), більш ніж вдвічі перевищує прожитковий мінімум на особу, встановлений на цей час.

Таблиця 2

**Порівняння податкового навантаження із соціальними стандартами
добробуту домогосподарства**

№ з/п	Показник, грн/місяць	Сума
1	Разом податків на одне домогосподарство (середнє значення за 10 місяців 2021 р.)	4554,7
1.1	ПДФО на одне домогосподарство (середнє значення за 10 місяців 2021 р.)	746,8
1.2	АП на одне домогосподарство (середнє значення за 10 місяців 2021 р.)	898,9
1.3	ПДВ на одне домогосподарство (середнє значення за 10 місяців 2021 р.)	2908,9
2	Мінімальна заробітна плата з 01.01.2021 по 30.11.2021	6000
3	Прожитковий мінімум з 01.01.2021 по 30.06.2021	2189

Висновки. На нашу думку, податкова політика держави повинна будуватися на стимулюванні підйому активності підприємницько-господарської діяльності домогосподарств і інших суб'єктів ринкової економіки, підйому зовнішніх і внутрішніх вкладень (не обтяжених високими податковими ставками) в економіку. Відсутність ефективної податкової політики, високі ставки податків та інші фактори (прикладом, механізм адміністрування) негативно впливають на рівень податкового навантаження і сприяють збільшенню тіньового розподілу економіки країни. Зайве податкове навантаження заважає підйому валового внутрішнього продукту, призводить до зростання неофіційних доходів домогосподарств та зменшує податкові надходження до державного бюджету. Саме тому для оптимізації податкового навантаження необхідно вирішити проблеми, головною з яких вважається неритмічність розподілу між платниками податків у статусу домогосподарств і юридичних осіб.

Література:

1. Буряченко А. Є. Податкове навантаження та податкова політика держави. 2020. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://www.ndifp.com/1175/>
2. Живко З.Б., Родченко С.С. Податкове навантаження: сутність, методи вимірювання та оцінка рівня. Економічний простір. №158. 2020. С. 23–27. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/158-4>
3. Доходи державного бюджету України за статтями доходів в 2021 рік [Електронний ресурс]: МінФін. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/>
4. Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2021 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України) [Електронний ресурс]: Статистичний збірник. – Київ, 2021. – 89 с. Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/07/zb_cdhd_21.pdf